

Didac P. Lagarriga

DEL TEU GERMÀ MUSULMÀ

CARTES D'AVUI A CHARLES DE FOUCAULD

Pròleg de Xavier Melloni

Epíleg de Pablo d'Ors

FRAGMENTA EDITORIAL

ÍNDEX

Publicat per	FRAGMENTA EDITORIAL Plaça del Nord, 4, pral. 1. ^a 08024 Barcelona www.fragmenta.cat fragmenta@fragmenta.cat
Collecció	ASSAIG, 39
Consell assessor	PERE LLUÍS FONT FRANCESC-XAVIER MARÍN JOSEP OTÓN FRANCESC TORRALBA AMADOR VEGA
Primera edició	DESEMBRE DEL 2016
Direcció editorial	IGNASI MORETA
Producció editorial	ELISENDA SEVILLA
Producció gràfica	INÈS CASTEL-BRANCO
Impressió i relligat	ROMANYÀ VALLS, S. A.
© 2016	DÍDAC P. LAGARRIGA pel text
© 2016	XAVIER MELLONI RIBAS pel pròleg
© 2016	PABLO d'ORS per l'epíleg
© 2016	FRAGMENTA EDITORIAL, S. L. per aquesta edició
Dipòsit legal	B. 21.724-2016
ISBN	978-84-15518-56-3

<i>Pròleg</i> , per XAVIER MELLONI	7
<i>Agraïments</i>	11
Carta 1	15
Carta 2	25
Carta 3	35
Carta 4	51
Carta 5	61
Carta 6	69
Carta 7	79
Carta 8	85
Carta 9	89
Carta 10	99
Carta 11	103
Carta 12	109
Carta 13	115
Carta 14	121

<i>Epíleg: Un pare del desert per a avui. Les set paraules de Charles de Foucauld,</i> per PABLO d'ORS	129
---	-----

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Amb la col·laboració del Departament
de Cultura de la Generalitat de Catalunya

RESERVATS TOTS ELS DRETS

PRÒLEG

Xavier Melloni

«LA VIDA NO DEIXA que l'expliquem», llegim en aquestes pàgines. Malgrat això, no és sinó aquest el tempteig i l'intent del present llibre: explicar l'itinerari existencial del seu autor. Tal és el fràgil i tremolós poder de la paraula, receptacle del do d'entretreixir l'inconnex, de manera que el vagareig de la vida humana esdevingui relat i camí.

D'altra banda, ¿quines misterioses connexions existeixen amb certs éssers humans que ens vinculen més enllà del temps i de l'espai? ¿Quines afinitats de l'ànima fan que es donin certs llaços sense que nosaltres els triem? Aquest és el cas d'aquestes cartes, recurs literari que utilitza aquest jove autor per posar-se en comunicació amb Charles de Foucauld, distant un segle en el temps i distant també en l'espai, ja que milers de quilòmetres separen Barcelona de l'ermita d'Assekrem, a prop de Tamanrasset, al sud-oest del massís de l'Ahaggar, al sud d'Algèria, on Foucauld va viure els últims anys de la seva vida.

Lagarriga va narrar a Charles de Foucauld el procés de la seva vida i les raons de la seva incorporació a l'islam —no li agrada la paraula *conversió*, perquè no sent que expressi el seu procés. Amb gran qualitat de sensibilitat i d'escriptura, al llarg d'aquestes pàgines es va teixint una autobiografia impulsada per la necessitat que tots tenim de parlar-nos a nosaltres

mateixos. L'autor, adreçant aquestes cartes a Charles de Foucauld, en veritat se les envia a ell mateix i també als lectors que les llegiran. Lagarriga ha triat l'ermità de Tamanrasset perquè hi sent moltes afinitats. L'ha triat per explicar-nos als altres el perquè de la seva opció per l'islam com a via espiritual. Tenint-lo com a interlocutor venç el temor i la timidesa de compartir el tresor que ha descobert, sabent que entendre de què li està parlant. És el seu àlter ego. Però també és l'altre. No es tracta d'un monòleg. Lagarriga té l'honestetat de deixar parlar Charles de Foucauld. Li dona la paraula, dialoga amb ell, introdueix paraules seves i episodis de la seva vida amb gran encert. L'inici de cada carta està encapçalat per una citació dels seus escrits. L'elecció d'aquestes citacions és exquisida. Això significa que en Dídac coneix en Charles i ha sabut recollir el més valuós de la seva experiència de fe. Charles de Foucauld no és tan sols un recurs literari. Té personalitat i vida pròpies. En la seva trobada amb ell, Lagarriga creix en lloc de repetir-se.

El valor d'aquestes pàgines radica també en el fet que, a més de ser un testimoni atge autobiogràfic, ens endinsen en la intimitat d'un diàleg interreligiós. Són paraules d'un musulmà dirigides a un cristià que es va convertir al cristianisme gràcies a l'islam, quan en els seus anys d'incrença Charles de Foucauld va fer de cartògraf militar al Marroc profund i va quedar impactat per la fe d'aquella gent. La seva oració més coneguda («Pare, em poso a les teves mans, fes de mi el que vulguis, sigui el que sigui, et dono les gràcies...») és un lliurament absolut a Déu, una total «submissió», tal com significa el terme *islam*. Així són les afinitats que existeixen entre l'emissor i el destinatari d'aquesta correspondència.

En el cas de Lagarriga, el seu descobriment de l'islam té un passatge insòlit: es produeix a través dels ritmes populars ancestrals, especialment de la música africana, però també del *hip hop*, el flamenc i algunes músiques d'Àsia. Fill de la intempèrie, a través de percepcions i records entranyables ens va comunicant la seva fascinació per una religió sense intermediaris, «on el Text està per sobre de qualsevol imatge». Es dona en ell el requeriment de corporitzar la vivència espiritual. En diverses ocasions esmenta la seva necessitat d'establir un vincle entre «l'interior extern» i «l'exterior intern». És a dir, experimenta un impuls que busca concretar-se d'una manera tangible; si no, queda incomplet. Això el porta a abraçar la comunitat religiosa islàmica, amb tot el que implica assumir el seu component social i cultural, així com comprometre's amb unes pràctiques molt concretes: les postures diàries de l'oració, l'experiència assídua del dejuni, l'adopció d'un nou nom, etc. Carta rere carta, Lagarriga ens ajuda a descobrir l'altra cara de l'islam, l'islam silent i místic que ha donat vida a múltiples generacions, les quals no han fet pas soroll ni han danyat res ni ningú; al contrari, han embellit la terra amb la seva fe.

Però encara hi ha més coses valuoses en aquestes pàgines. Al llarg d'aquesta «correspondència» van apareixent molts temes, tots tractats amb una sensibilitat exquisida, gairebé pertorbadora de tanta delicadesa amb què brollen. Van apareixent diversos aspectes i escenaris de la vida ordinària compartits a mitja veu. La quotidianitat queda transfigurada: les biblioteques públiques es converteixen en santuaris; la trobada amb el veïnatge, en consideracions sobre geopolítica internacional; l'aigua de la dutxa, en reflexions sobre la nostra societat de l'abundància; les olors del carrer, en una

celebració dels sentits; l'acte d'escriure, en una erudició sobre l'art de la calligrafia; etcètera.

En aquesta escriptura extremament destil·lada apareixen frases que són veritables sentències: «El ritual no és la imposició, sinó la possibilitat»; «Qui espera, absorbeix»; «No és senzill modificar la inèrcia»; «De la terra al cos hi ha només una inhalació». Moltes de les seves consideracions poden ser llegides en diferents nivells, segons la fondària del lector: «Quan el dia es lleva escampa entre els desperts tota la potencialitat de l'expansió.» Així és l'escriptura i la mirada de Lagarriga, convergents en una manera de ser davant del món i dins del món: sensibilitat per contemplar l'alba, determinació d'estar despert per veure-la i fondària per convertir-la en metàfora d'una llum i d'un despertar més plens.

A mesura que es va apropant el final del llibre, sentim un creixent desig: que aquestes cartes no s'acabin, que Dídac Lagarriga continuï compartint amb Charles de Foucauld —amb nosaltres— els seus records del passat, les seves troballes del present i els seus albirs del futur. Però en algun moment cal saber acabar i està bé que ho sàpiga fer sense demorar-se.

Voldria afegir una cosa més abans que l'autor prengui la paraula. Totes les seves cartes acaben amb commovedores paraules d'agraïment per haver pogut conversar amb en Charles. Com a lector d'aquesta peculiar correspondència, no puc sinó acabar, també jo, agraint aquestes pàgines càlides i valentes de qui no tem exposar-se narrant el seu propi procés espiritual. A més, deixen un poderós efecte en el lector: estimulen a reprendre els traços de la pròpia biografia per teixir amb ells un tapís similar al que ha estat posat sota els nostres peus. Gràcies, Dídac, perquè tens el do de fer-te amic i germà de qui et llegeix.

AGRAÏMENTS

SOC CONSCIENT QUE aquestes cartes arriben una mica tard si ens atenim a un temps fraccionat i a una concepció de la història lineal i progressiva. No obstant això, també podem entrar en un àmbit molt més porós que, sense ser atemporal, entén el temps d'una altra manera. «Jo soc el temps», diu un *hadís qudsi*.¹ Les cartes són un vehicle particular, amb la capacitat d'arribar més enllà del seu destinatari. Si qualsevol text esdevé autònom, quan s'insereix en una missiva enforteix encara més la seva capacitat d'autonomia. Missatges en ampolles llançades al mar, sobres enviats al desert, correus electrònics recorrent laberints de zeros i uns... L'inesperat, de vegades, porta segell.

Les cartes que reuneix aquest llibre podrien ser de silenci. Cartes de silenci en sobres d'aire. Estan dirigides a Charles de Foucauld (Estrasburg, França, 1858 – Tamanrasset, Algèria, 1916), místic contemplatiu i referent contemporani de l'anomenada *espiritualitat del desert*. La seva personalitat polifacètica es va manifestar en el seu caràcter de militar a Algèria i d'explorador i geògraf al Marroc i, més tard, en la seva recerca espiritual. El seu itinerari trapenc per França i

¹ Els *hadís qudsi* són dites transmeses pel profeta Muhàmmad on normalment Déu parla en primera persona i que el mateix profeta no va voler que fossin incloses a l'Alcorà.

l'Imperi otomà, en recerca sempre d'una pobresa més gran, el va portar a viure tres anys a Natzaret, temps durant el qual va veure clar que havia de deixar la Trapa i viure el seu sacerdoci com a ermità-missioner al Sàhara algerià, on va passar els últims quinze anys de la seva vida.

Aquestes cartes van ser escrites a Barcelona al llarg d'alguns anys i la seva publicació coincideix amb el centenari de la mort del seu destinatari i també amb el quarantè aniversari del naixement de qui això escriu. Dates assenyalades, i alhora etèries si les emmarquem en aquest temps més vast, incalculable.

És moment d'agrair. Agrair, primer, a Charles de Foucauld la seva disposició i obertura, que continuen bategant al llarg de geografies i moments. Al seu llegat, a la seva mirada i a la seva germanor, sense les quals molts recorreguts i experiències posteriors no haguessin succeït. A ell està dedicat el llibre. Una gran abraçada agraïda, també, a Xavier Melloni i Pablo d'Ors, els textos dels quals abracen, al seu torn, aquestes cartes. A l'editor Ignasi Moreta, i al seu equip de Fragmenta, per la plena disposició i per possibilitar-ne la publicació. A la meva família i amics que han llegit i comentat les cartes i que hi participen pintant amb llum instants d'aquesta vida. Com que les cartes volen, a més, contribuir a teixir complicitats entre mons que alguns desitgen enfrontats, des d'aquí dono també les gràcies a totes aquelles persones i entitats que treballen perquè els diàlegs siguin alguna cosa més que obligades posades en escena, i donin fruits indispensables en una Mediterrània, lamentablement, més mur que mar. Gràcies també a tu, lector i lectora, per disposar-te a obrir els sobres-capítols: que la pau sigui amb vosaltres.

*Trobaràs, certament, que els més amics
dels creients són els que diuen: «Som cristians.»
És que hi ha entre ells sacerdots i monjos
i no són alius.*

ALCORÀ 5:82

I

*Vull habitar tots els habitants,
cristians, musulmans, jueus i idòlatres,
a mirar-me com al seu germà,
com el germà universal.*

CHARLES DE FOUCAULD
Gener de 1902

BENVOLGUT CHARLES,

llegeixo que et sents l'home més acompanyat malgrat la teva solitud i aïllament. Que són les cartes rebudes al llarg d'aquests anys de residència al Magrib les que aconseguixen trencar la rutina d'estar sempre amb un mateix. Cartes que reps i que escrius a la teva cosina, als teus mentors, als teus amics i coneguts... Espero que aquesta que reps ara, de part meva, no et molesti. Si no t'importa, et tutejaré. Amb el màxim respecte que això implica quan s'esvaeixen els formalismes.

M'he proposat escriure't de tant en tant, fer-te una mica de companyia sense que m'ho hagis sol·licitat. Permet-me immiscir-me amb el silenci que implica un sobre tancat i una carta sense desplegar. El que és inesperat, fins i tot el que és incòmode, que bé que ens va, ¿no ho creus? Cartes d'agraïment i reconeixement, de comunió íntima. Si hagués

de reunir aquest propòsit en una frase, diria «sense jo demanar-ho». Sense jo demanar-ho perquè les coses venen així, sorprenents. Sense jo demanar-ho també imaginat als teus llavis, com tantes altres vegades succeeix en la teva trajectòria, on t'has vist implicat en moltes situacions i experiències que no vas demanar pas, de vegades fins i tot que no vas voler.

Permet-me que comparteixi amb tu vivències i ocurrencies que sorgeixen en aquest costat del Mediterrani, més allunyat en el temps que en l'espai. Sí, en efecte ens separa el temps, un segle aproximadament. I sí, la forma en què em respondràs no serà sempre directa, sinó a través dels escrits que vas publicar, de cartes dirigides a uns altres i de biògrafs aventurats i atrets per la teva figura. Figura fràgil, esclar. ¿Què és un segle sinó el temps que un dedica a pronunciar *segle*? Algú podria objectar: ¿com un viu escriurà cartes a un mort? Tot i que, si el temps no és lineal, ¿qui és el viu i qui el mort?

Encara no m'he presentat. Soc un musulmà català nascut a l'altra riba de l'Atlàntic fa trenta-nou anys. Em costa escriure aquesta última frase. Etiquetar-me així, sense més ni més. L'altre dia una dona cristiana que em recorda a la teva estimada cosina em va presentar al seu germà amb aquesta mateixa etiqueta. Mirant-me amb simpatia de dalt a baix, l'home va exclamar: «Sí que semblés musulmà, tots teniu aquesta tranquil·litat i equilibri, bé, almenys els que jo conec...» La imatge que surt en els mitjans és molt diferent, continuem sent bàrbars. Desgraciadament, alguns musulmans, ja des dels primers, barbaritzen el bàrbar i ho difonen a tota veu, perquè el refractari s'armi de raons. Charles, ja coneixes els temps que ens ha tocat viure, probablement

convulsos com sempre. El temps convuls no en sap, de dates, ja que en tota trobada hi ha aquesta tensió. I la tensió màxima està en la trobada amb un mateix. No necessitem escapar-ne, sinó viure intensament l'estranyesa que ens provoca aquesta tensió de la trobada. Tensió que, per naturalesa, ve de la distensió i hi torna. En aquest sentit, la tensió és temporal, passatgera. Som passatgers tibats en cada trobada, en cada frec. La paraula destensa perquè d'ella venim i a ella anem. I Déu en tot.

De tota l'exterioritat que ens ofereix la societat, la tensió que genera odi, exclusió, que vessa sang, ahir com avui. Et miro als ulls gràcies a algunes fotos que m'han arribat i veig ja la teva manca de tensió per donar pas a l'atenció, atenció plena que comparteixes i reparteixes encara que aquí només m'arribi en forma de mirada. Si és que això és poc. Charles, començo aquestes cartes agraint. Escric cada paraula agraint. A cada tensió, a cada trobada fortuïta, canvio el que és desafortunat pel que és agraït, o almenys ho intento. Gràcies per ser aquí, mirant-nos, deixant-te mirar.

¿Cal interposar una missiva en un llaç visual, fix? ¿Cal esquitxar amb tinta aquest íntim recorregut entre dues ànimes? La teva resposta m'arriba poc després de plantejar aquestes preguntes, en forma de carta que vas dirigir, en primer lloc, al pare Huvelin aquell dimecres 14 d'agost de 1901:

Déu és més gran, més gran que tot el que podem enumerar. Només Ell, al cap i a la fi, mereix els nostres pensaments i les nostres paraules. Si vostè es pren la molèstia de llegir-me i si jo trenco, per escriure-li, el silenci del claustre, és per ajudar-nos mútuament a conèixer-lo i servir-lo millor. Tot el que no ens condueix a això, a conèixer i servir millor Déu, és temps perdut.

Engoleixo la teva biografia novel·lada que va escriure Pablo d'Ors¹ i que m'ha deixat una amiga. També llegeixo el clàssic de Jean-François Six² i els comentaris de René Bazin.³ Sento com la teva vida transcorre ara per les meves venes, les teves anècdotes afloren pels meus porus. ¿Puc explicar-te una mica de la meva? Breus records per a les teves tardes de pols i sol... Sense més ni més. Ets un monjo cristià vivint, sí, vivint —més que residint— en terres d'islam. Sento el meu cos com un llibre d'història on es narren aquest tipus de trobades i desencontres. Exili interior, desarrelament, nomadisme imperceptible. Resideixo a Barcelona, i sempre, sempre, em pregunten «¿ets d'aquí?» quan comento que soc musulmà. «Aquí», com una llosa convertida en una pedra per llançar contra «allà»...

Et preguntaràs, qui sap, com ha estat aquest procés pel qual un dia vaig arribar a afermar-me com a musulmà. Pot ser que la resposta no et resulti gaire llunyana, si no m'errotu mateix també t'ho vas plantejar a mesura que accedies a tot el llegat islàmic. Massignon, company que compartim, té bastant a dir sobre aquest tema; potser ja t'ho hagi explicat ell mateix en una de les moltes cartes atemporals que, espero, continueu intercanviant-vos. Però l'episodi de Massignon te l'explicaré més endavant, si no et fa res. Diguem que el meu viratge va desembarcar en un port anomenat *islam*, que veig jardí, però també sembrat d'esbarzers i paranyes, de miratges i aromes encara per descobrir. En general, i no vull semblar

1 Pablo D'ORS, *El olvido de sí*, Pre-Textos, Madrid, 2013.

2 Jean-François SIX, *Carlos de Foucauld. Itinerario espiritual*, Herder, Barcelona, 2001.

3 René BAZIN, *Escritos espirituales de Carlos de Foucauld*, Herder, Barcelona, 2000.

presumptuós, no crec que ens diferenciem en tantes coses. Ningú es diferencia en la seva essència... Ens obstinem a anomenar, etiquetar, ritualitzar. És el nostre deure, suposo que no sabem fer-ho d'una altra manera. Fa anys jo mateix podria haver escrit el que confessaves en una carta dirigida al teu amic Castries amb data de 1901: «L'islam ha produït en mi una profunda commoció. Conèixer aquesta fe, aquestes ànimes vives en la contínua presència de Déu, m'ha fet entreveure alguna cosa més gran i més veritable que les ocupacions mundanes... És extremament seductor: m'ha seduït en excés. M'agrada molt per la seva senzillesa, senzillesa de dogma, senzillesa de jerarquia, senzillesa de moral.»

No obstant això, jo no tenia una cosina com la teva, tan disposada a mostrar la via cristiana, de la qual sens dubte m'hauria enamorat, ni a un Pare Huvelin...⁴ Sovint crec que l'islam em permet ser aquell monjo cristià anhelat de la meva adolescència, sense per això renunciar a una vida *normal*, si és que això té algun sentit. *Normal*, per mi, és sentir-me identificat amb «aquest rabí castigat per la pobresa, que s'esforçava per concentrar-se en les seves *responsa halàgiques*, en una caseta amb goteres a la teulada, plena de criatures cridaneres, i amb la *rébbetsin* balbucejant les seves justificades queixes d'esposa», com escriuen Amos Oz i Fania Oz-Salzberger, els quals es pregunten: «¿No sentirà mai aquest rabí un polsim d'enveja del rabassut clergue a la seva silenciosa casa parroquial, a l'altra punta del carrer?»⁵

4 El sacerdot Henri Huvelin va ser el confessor i acompanyant espiritual de Foucauld durant vint-i-quatre anys.

5 Amos Oz / Fania Oz-SALZBERGER, *Los judíos y las palabras*, Siruela, Madrid, 2014, p. 36.